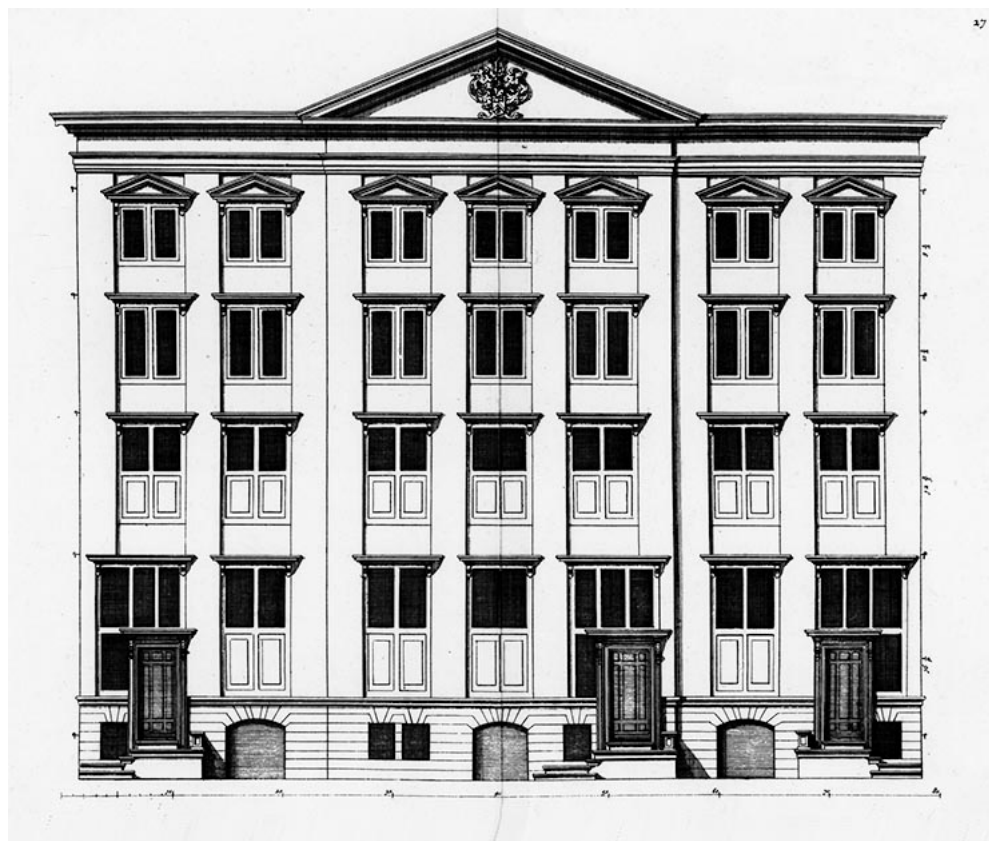

een vreemde eend in de bijt?

Tien jaar geleden vroegen wij al eens aandacht voor een wat afwijkend complex huizen op het Singel. Op de huidige nummers 282-286 staan drie panden die iets gemeenschappelijks hebben, namelijk de vensterordening en de doorlopende daklijst in een orde van grootte die niet tussen de overige huizen past. Net als de panden Oudezijds Achterburgwal 151-155 – ook drie huizen die wij in 2021 voorstelden (zie pag.5-6) – zijn het ontwerpen van Philips Vingboons, leerling van Jacob van Campen. Jeugdwerken uit zijn beginperiode in Amsterdam; aan het Singel in 1639 en aan de Achterburgwal in 1640. Het zijn beide aanpassingen

van meerdere panden die een nieuwe gezamenlijke gevel kregen in classicistische stijl. In beide gevallen is het tymphaan, dat er eigenlijk op hoort te staan, verdwenen en dan blijft er iets onafs over, iets pakhuysachtigs. Niet fraai en zeker niet zo bedoeld. En dan hebben latere eigenaren ook nog onvergeeflijke wijzigingen doorgevoerd waardoor het zelfs moeilijk als classicisme te herkennen is. Op het Singel staat aan de even zijde bebouwing uit de Tweede Uitleg en de huizen 282-286 werden in 1590 gebouwd. In 1639 gaf Anthony Oetgens, heer van Waveren, Botshol en Wilnis, opdracht

- ▲ De huidige situatie van dezelfde panden op een foto uit 1940
- ◀ Ontwerp voor nieuwe gevel voor Singel 282-286 van Philips Vingboons

om de vier huizen te verbouwen tot royaal woonhuis voor zichzelf en twee belendende woonhuizen om te verhuren. De nieuwe gevel moest er een stadspaleis van maken die op Anthony moest afstralen. Anthony was een ware hote-metoot in Amsterdam, in een kwart eeuw zeven keer burgemeester, gedeputeerde bij de Staten Generaal, Raad van de Admiraliteit van Amsterdam en gezant voor de Republiek in Scandinavië en Polen. Net als zijn vader rijk was geworden door grondspeculatie in de

Derde Uitleg probeerde hij datzelfde spelletje in de Vierde Uitleg, wat hem overigens niet lukte. Het middelste woonhuis van drie vensters breed ging hij zelf bewonen en beide huizen van twee vensters breed werden verhuurd. Door een middenrisaliet en lisenen komt er wat verticaal reliëf in de gevel. Later zou Vingboons daar met kantelen bekroonde pilasters van maken maar in beide voorbeelden van 1639-'40 nog niet. In beide gevallen was het tymphaan riant te noemen. In dat aan het Singel zat er het wapen van Oetgens van Waveren in het fronton verwerkt.

- ▲ Portret van Anthony Oetgens van Waveren, burgemeester van Amsterdam
- Tevoorschijn gekomen plafondschildering uit de 17e eeuw

Aanvankelijk woonden er voorname mensen in het middelste pand, bijvoorbeeld de beroemde burgemeester Joannes Hudde.

Het interieur verraad hier en daar nog iets van de status van het pand. In het bijeen getrokken 284-286 woonde in de 18e eeuw Daniël de Dieu, o.a. ambassadeur in Rusland voor de Republiek. Hij heeft binnen veel stucwerken laten aanbrengen. Mede daarvoor is eigenlijk nr.286 het best bewaard gebleven. Sommige constructieve details stammen nog uit de bouwperiode van 1590. De onderpuien van de rest zijn in de loop der eeuwen drastisch gewijzigd en dat niet ten goede. Oordeel zelf!

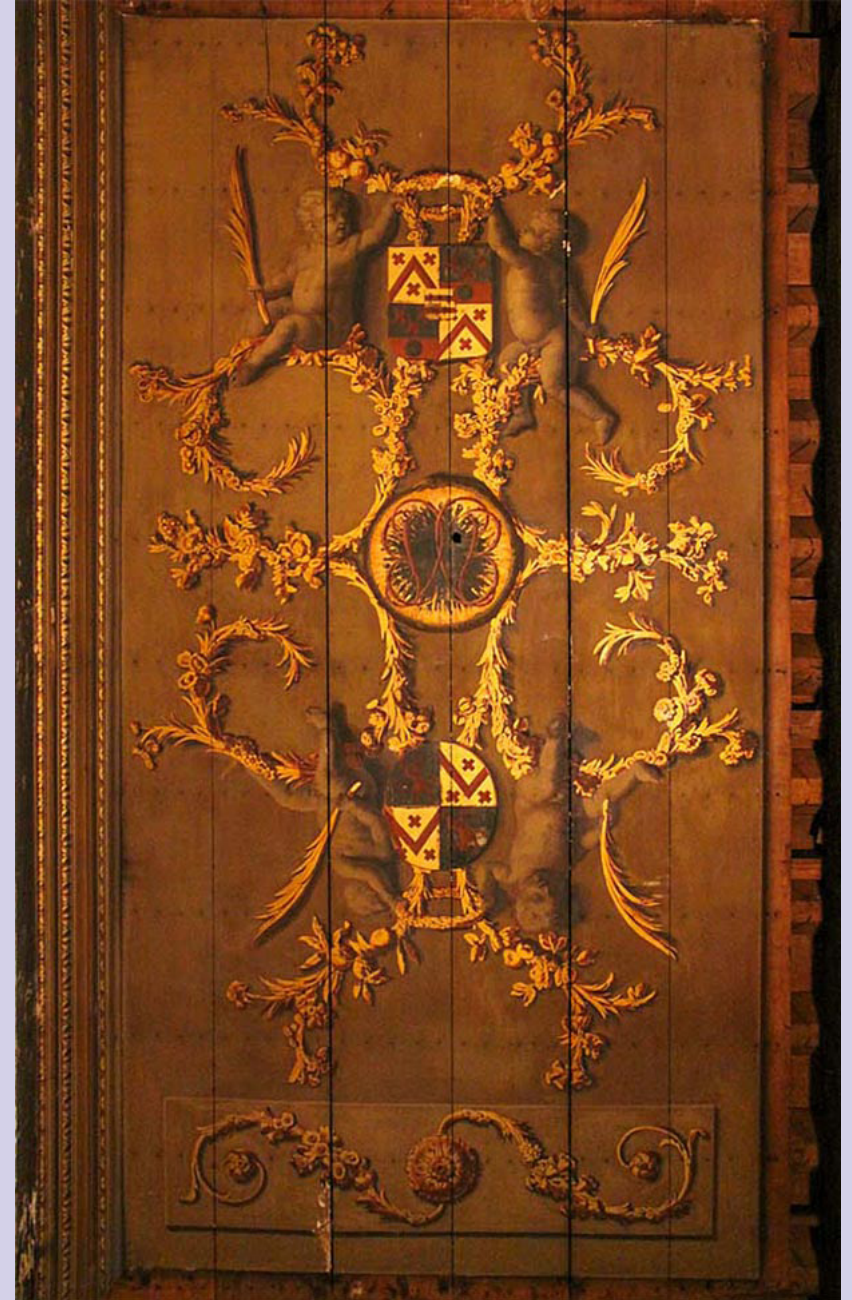

- ◀ Gang van nr.286, met stucplafond dat waarschijnlijk in de 18e eeuw is aangebracht in opdracht van Daniël de Dieu

Alle interieurfoto's zijn van de hand van Walther Schoonenberg

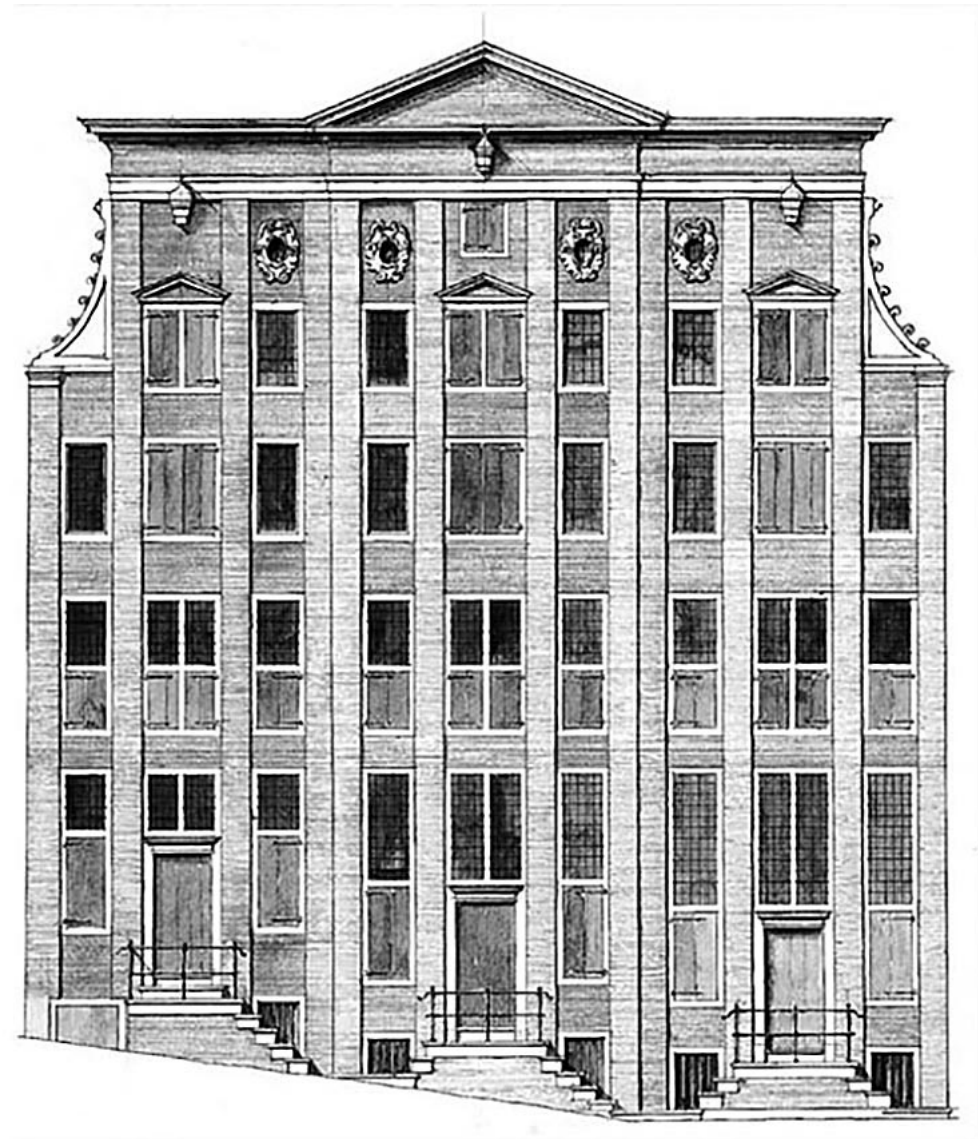
- ▶ Nog een plafondschildering uit de 17e eeuw

Aan de Oudezijds Achterburgwal staat tussen Oude Hoogstraat en Walenpleintje een kast van een huis met een ongewoon uiterlijk. De eerste gedachte is: daar heeft een vandaal drie oude halsgevels aan elkaar geplakt en de koeienogen die overbleven maar in de top weg-gemoffeld. En dan blijkt het bij nader onderzoek zo gebouwd te zijn en zelfs aan Philips Vingboons toegeschreven te zijn...

Het gaat om grond met enkele huisjes die het Sint Jorishof in eigendom kreeg nadat in 1578 het Paulusbroederconvent geconfisqueerd was. Het Sint Jorishof was een proveniershof dat uit de Kalverstraat naar hier verhuisde. U kunt die geschiedenis nog eens nalezen in de PDF over [kloosters in Amsterdam](#), vanaf pag.19.

- ▲ *Reconstructie ontwerp-tekening*
- ▼ *Oudezijds Achterburgwal 151-155 op een recente foto*

In 1640 werd een aantal van de huisjes aan de gracht gesloopt en in 1643-'44 vervangen door dit complex van drie zelfstandige huizen onder één dak. Het grote verschil met het huidige uiterlijk is de verdwenen timpaan die het geheel bekroonde. Op de vorige pagina ziet u een reconstructie van wat er in 1644 opgeleverd is. De tekening is gemaakt door R. Royaards-ten Holt.

Achter deze gevel uit 1644 gaan drie grote panden schuil. De panden werden volgens de vereniging Hendrick de Keyser gebouwd in opdracht van de regenten van de naastgelegen Waalse Kerk. De huuropbrengsten gingen naar de kerk. Gegevens over de huurders gaan terug tot de 18de eeuw. Zo woonden er een apotheker, een stadschirurg, een wiskundige, een behanger en een luitenant-kolonel. Ook was er ooit een chemisch bedrijf, een rijwielhandel en een boekhandel in gevestigd.

In de 19de eeuw zijn vooral de onderpuien vernield en met name dat van nr.153 doet veel afbreuk aan het uiterlijk. De timpaan is ooit gesloopt en zal met de huidige inzichten betreffende renovaties niet meer terug keren.

In 1956 wist de vereniging Hendrick de Keyser beslag te leggen op de nrs. 151-153 maar moest tot 1984 wachten voor ze ook 155 konden verwerven. Er zijn in de 20ste eeuw twee restauraties uitgevoerd: in 1976 en 1998.

Koddig is dat de drie panden afzonderlijk als rijksmonument vermeld worden: 151=Nr.46, 153=Nr.47 en 155=Nr.48.

► Een iets oudere foto van de Rijksdienst Cultureel Erfgoed (RCE) waarop iets van de zijgevel is te zien

Theo Bakker's Domein

Op deze site vindt u makkelijk leesbare maar toch informatieve verhalen over de ontstaansgeschiedenis van Amsterdam. Ze zijn onderverdeeld in rubrieken als Middeleeuwen, godsdiensten, nijverheid en handel, transport, openbaar vervoer, haven, watermanagement, stadsuitleg, annexaties, verkeersdoorbraken, chroniquers en allerlei andere zaken.

Klik hier voor een overzicht van alle PDF's op deze site

